

De berggorilla: één brok immense oerkracht.

schrijvingen in *Seizoen van de machetes – het verhaal van de daders*, waarin Interahamwe-leden vertellen over hun moordpartijen. Zoals de 20-jarige Pio Mutungirehe: 'Ik had wel kippen geslacht, maar nooit een dier zo groot als een mens. De eerste mens heb ik inderhaast afge maakt, zonder aan iets bijzonders te denken, hoewel het een buurman was die op dezelfde heuvel woonde als ik.'

Het verhaal van 1994 is nog steeds alomtegenwoordig en onvermijdbaar. Aan het zwembad in Kigali ontmoet ik Ehipanie, op vakantie in haar vaderland. Haar vader Hutu, haar moeder Tutsi. Begin april 1994 was ze 24 jaar oud en zwanger van een Tutsi-man met wie ze ging trouwen. Vlak voor de bruiloft werden de man en zijn familie vermoord, hun huis werd in brand gestoken. De bruid, op dat moment elders in Kigali, kon vluchten naar Congo en vandaaruit naar Europa. Ze wijst in de verte. 'Zie je dat gele gebouwtje? Het huis stond ernaast.'

Hedendaags Pompeii

En hoe we ook proberen om het genocide-verleden soms even af te schudden, even 'gewoon' toerist te spelen in een prachtig Afrikaans land, het lukt vrijwel niet. In de zuidelijke universiteitsstad Butare (tegenwoordig Huye) dringt iedereen erop aan een kijkje te gaan nemen bij het zoveelste memoriaal, dat van de Ecole Technique Officielle in het nabijgelegen Murambi. Het blijkt te bestaan uit een tiental barakken op een heuvel. Voormalige klaslokalen, de open ramen dichtgeplakt met folie.

De suppoost, Emmanuel Mugenzira, opent de deur van het eerste gebouwtje en we stappen naar binnen. Een zurige, doordringende stank. Op lage tafels liggen

tientallen lijken, gemummificeerd met witte kalk. Volwassenen, kinderen, met en zonder ledematen. De aanblik is verbijsterend. Een hedendaags Pompeii. In het volgende lokaal: eenzelfde tafereel. En nog een lokaal, en nog een. Na zeven lokalen kunnen we niet méér verdragen.

Al rondwandelen doet Emmanuel het verhaal van deze plek. Zijn verhaal: hij is een van de vier overlevenden. Ruim 60.000 Tutsi's werden naar deze school 'geevacueerd' voor het voortrazende geweld van de Interahamwe. Het bleek een valstrik. De Hutu-milities openden de aanval, iedereen werd afgeslacht. Emmanuel verloor zijn vrouw en vijf kinderen. Zelf kreeg hij een kogel in zijn hoofd.

's Avonds, op de veranda van het hotel in Butare, bestel ik een *brochette*, de overal verkrijgbare gegrilde spies, en een koud Primusbiertje. Terwijl de krekels zingen en de nacht valt, probeer ik het allemaal een plekje te geven. Wat kunnen mensen elkaar toch allemaal aandoen? Het antwoord ligt hier, in dit berglandje tussen het Kivumeer, het Victoriameer en het Tanganyikameer.

Hoe vredig en sereen is het enkele dagen later aan de andere kant van het land, op de grens met Tanzania. Op het dak van een Landrover hobbelen we door het prachtige Akagera-wildpark. Dít is het stereotiepe Afrika, het Afrika waarmee ook Rwanda bezoekers probeert te lokken. Waterbuffels herkauwen loom in de middagzon, honderden antilopen huppelen over de vlaktes, statige giraffen schommelen door het hoge bruine gras. Op platgebrande, zwartgeblakerde hellingen galopperen majestieus kudde zebra's. De safari-opwinding doet ons, heel even maar, vergeten in welk tragisch land we zijn.

'De mensen van de ene heuvel vertrouwen die van de andere heuvel niet.'

Safari-opwinding in een tragisch land.